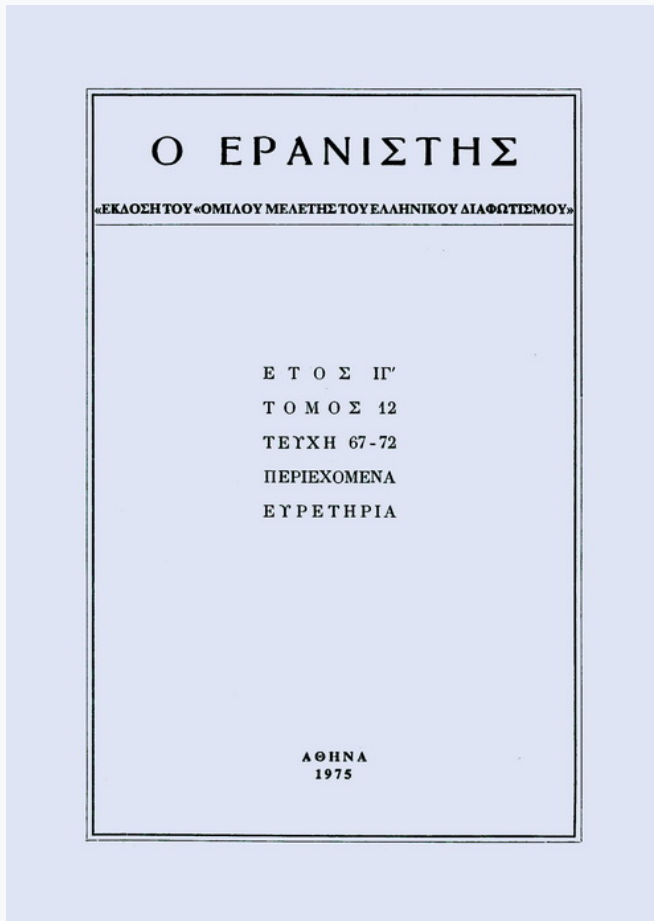

The Gleaner

Vol 12 (1975)

Φιλελληνικά (1821-1833)

Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

doi: [10.12681/er.10048](https://doi.org/10.12681/er.10048)

Copyright © 2016, Αδαμάντιος Στ. Ανεστίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Ανεστίδης Α. Σ. (2016). Φιλελληνικά (1821-1833). *The Gleaner*, 12, 262–263. <https://doi.org/10.12681/er.10048>

Τ Α Χ Ρ Ο Ν Ι Κ Α

Φ ι λ ε λ λ η ν ι κ à (1 8 2 1 - 1 8 3 3)

Ἡ ἀπήχηση πού εἶχε στό ἐξωτερικό, Εὐρώπη καί Ἀμερική, ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21 ἐκδηλώνεται ἀπό τήν ἀρχή κυόλας τοῦ ἀγώνα μέ τήν κυκλοφορία καί διάδοση τοῦ φιλελληνικοῦ ἐντύπου. Ἡ ἐντυπη αὐτή προβολή τῶν ἐλληνικῶν θέσεων κινεῖται παράλληλη μέ τόν ἐνοπλο ἐλληνικό ἀγώνα. Ἐτσι δὲν θά συμβάλουν λιγότερο στήν ἐλληνική ὑπόθεση καί στήν ἀφύπνιση τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης γι' αὐτήν, ὅταν θά κυκλοφορήσουν, σέ διαδοχικές μάλιστα ἐπανεκδόσεις, ἔργα ὅπως π. χ. τὸ «Griechenlands Wiedergeburt» τοῦ W.T. Krug καί τὰ «Lieder der Griechen» τοῦ W. Müller στή Γερμανία ἢ ἡ «Note sur la Grèce» τοῦ Chateaubriand στή Γαλλία καί ἄλλοῦ. Σήμερα περισσότερο ἀπό ποτὲ ἄλλοτε εἴμαστε σέ θέση νὰ ἐκτιμήσουμε τὸ ρόλο τοῦ φιλελληνικοῦ ἐντύπου στήν ἐνίσχυση καί δικαίωση τῆς Ἐλληνικῆς Ἐπανάστασεως χάρις σέ ἐργασίες πού μᾶς ἔκαναν προσιτὰ βιβλιογραφικά ἀλλὰ καί ἐκδοτικά τὸ πλοῦσιο αὐτὸ ὕλικό.

Μιά συστηματικὴ καί ἐξαντλητικὴ βιβλιογραφίη του, σ' εὐρύτερη βέβαια ἔννοια, ἀποτελεῖ ἡ ἐργασία τῆς κας Λουκίας Δρούλια, ἡ ὁποία μέ τὸ ἔργο της *Philhellénisme. Ouvrages inspirés par la Guerre de l'Indépendance Grecque 1821-1833. Répertoire bibliographique*. Athènes 1974 (Centre de Recherche Néo-hellénique de la Fondation Nationale de la Recherche Scientifique) παρουσίασε τήν βιβλιογραφία τῶν ἔργων πού ἐνέπνευσε ἡ Ἐλληνικὴ Ἐπανάσταση ἀπὸ τὸ 1821-1833, ὡς τμήμα τῆς διατριβῆς της στή Σορβόννη.

Συνολικὰ καταγράφονται 2085 λήμματα πού ἀναφέρονται σέ βιβλία, φυλλάδια καί ἄλλα ἐντυπα τεκμήρια, ὅπως τὰ Prospectus, τὰ προγράμματα τῶν θεάτρων, οἱ γεωγραφικοὶ χάρτες, οἱ μουσικὲς συνθέσεις κ. ἄ.

Βιβλιοθήκες στὶς ὁποῖες δοῦλεψε κυρίως ἡ κα Δρούλια σημειώνονται οἱ ἑξῆς: Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, ἡ Γεννάδειος, τῆς Βουλῆς, τῆς Ἀγγλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱστορικοῦ Μουσείου, τῆς Ἐνώσεως Συνακτῶν καί τοῦ Λοβέρδου στήν Ἑλλάδα. Ἀκόμη ἐπεξέτεινε ἡ ἴδια τήν ἔρευνά της στήν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων, στή Βιβλιοθήκη τῆς Σορβόννης καί σ' ἐκεῖνη τοῦ Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Σορβόννης στὸ Παρίσι, στή Βιβλιοθήκη τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου στὸ Λονδίνο καί στήν Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ζυρίχης. Χάρις στή φιλικὴ ἐξυπηρέτηση τῶν βιβλιοθηκαρίων τους παρουσιάζει καί ὕλικὸ ἀπὸ τὶς Ἀμερικανικὲς βιβλιοθήκες, τὴ βιβλιοθήκη τῆς Λειψίας καί τῆς Μόσχας, ὅπως καί ἀπὸ τὶς ἰδιωτικὲς τοῦ I. Μαζαράκη, τοῦ καθηγητῆ Γ. Σαββίδη καί τοῦ I.Ε. Φινόπουλου. Μὲ ἀστερίσκο σημειώνονται ὅσα λήμματα βιβλιογραφοῦνται ἀπὸ αὐτοψία.

Τὸ ὕλικὸ κατατάσσεται κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ ἀπὸ τὸ 1821 πρὸς τὸ 1833 καί ἀλφαβητικὰ μέσα σέ κάθε χρόνο, μέ βάση τὴν πρώτη λέξη. Στὸ τέλος ἑνὸς πίνακας κυρίων ὀνομάτων διευκολύνει πολὺ τὴν χρῆση τῆς βιβλιογραφίας.

Ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Θ. Δημαρῶς στὰ προλεγόμενά του ὑπογραμμίζει τὶς πολλὲς ἀρετὲς τῆς βιβλιογραφίας καὶ σημειώνει τὴν ἰδιαιτέρη προσφορὰ τῆς.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ Ἱστορικὴ καὶ Ἐθνολογικὴ Ἑταιρεία τῆς Ἑλλάδος (ΙΕΕΕ) τὸ 1975, ἐπιχειρώντας μιὰ πολὺ καλὴ ἐκλογή ἀντιπροσωπευτικῶν δειγμάτων ἀπὸ τὰ ἔντυπα αὐτὰ τοῦ ἀγῶνα, κυκλοφόρησε σὲ φωτοτυπικὴ ἐπανεκδόση 120 φιλελληνικὰ φυλλάδια, πὸν καλύπτουν τὴν ἀπήχηση πὸν εἶχε στὸ ἐξωτερικὸ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ '21, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνδροθεῖ τὸ κίνημα τοῦ φιλελληνισμοῦ. «Τὰ φυλλάδια αὐτὰ βέβαια, σημειώνει ὁ κ. Γ.Κ. Μασσαράκης Αἰνιάν στὴν εἰσαγωγὴ του (σ. 1), δὲν ἀντιπροσωπεύουν μόνον τοὺς τῆ φιλελεύθερη καὶ προοδευτικὴ κίνηση, ἀποτελοῦν ὅμως μαζὶ μὲ ἄλλες ἐκδηλώσεις, ὅπως οἱ ἔρανοι, οἱ συγκεντρώσεις καὶ ὁμιλίαι, οἱ θεατρικὲς παραστάσεις, οἱ ἐκθέσεις ζωγραφικῆς, τὰ βιβλία καὶ ὁ τύπος, μιὰ ἀπὸ τὶς κυριώτερες μορφὲς ἐκφράσεως τῆς κοινῆς γνώμης στὴν Εὐρώπη καὶ στὴν Ἀμερικὴ» (σ. 2).

Φυσικὰ εἶναι δύσκολο, πολὺ δύσκολο, νὰ ἐκτιμηθεῖ σωστὰ ἡ ἀντίδραση τῆς παγκόσμιας κοινῆς γνώμης, γιατί εἶναι λιγοστὰ τὰ μέσα ἐνημερώσεως τῆς ἐποχῆς. Ὅσοσο κοντὰ στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο ἐμφανίζεται καὶ κυριαρχεῖ τὸ φυλλάδιο, σὰν μέσο προβολῆς τῶν πολιτικῶν ἀπόψεων, πὸν καὶ οἰκονομικὰ συμφέρει καὶ τὴν λογοκρισία εὐκολότερα μπορεῖ νὰ ἀποφύγει.

«Μέσα σ' αὐτὸ τὸ γενικότερο κλίμα, φυσικὸ ἦταν νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ φυλλάδια καὶ νὰ γίνοντ' ἐξοχὴν ὄργανο διαδόσεως τοῦ φιλελληνισμοῦ. Κι ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ καὶ τὸ εἶδος πὸν κυκλοφόρησαν τότε, μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ μιὰ ἰδέα γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον, πὸν προκάλεσε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση στὸν πολιτισμένον κόσμον τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη. Βέβαια ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, διαφέρουν στὴ μορφὴ, τὸ εἶδος, τὴν ἐκφραση καὶ τὸ περιεχόμενον, στὸ σύνολό τους ὅμως δύνουν τὴ γενικὴ ἰδέα τῆς φιλελληνικῆς κινήσεως» (σ. 8).

«Ἡ ἐπιλογή τῶν τίτλων τῆς σειρᾶς αὐτῆς—σημειώνει ἄλλοῦ ὁ κ. Μασσαράκης— ἔγινε ἔτσι ὥστε ἡ κάθε ἐθνότης ν' ἀντιπροσωπεύεται, ὡς πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν φυλλαδίων πὸν κυκλοφόρησαν, σὲ κάποια λογικὴ ἀναλογία. Ἡ κατάταξί τους ἀκολούθησε σειρὰ χρονολογικὴ μέσα σὲ κάθε ἐθνότητα. Ἔτσι οἱ ἀριθμοὶ 1 - 40 ἀντιστοιχοῦν σὲ Γαλλικά, 41 - 59 σὲ Γερμανικά, 60 - 74 σὲ Ἀγγλικά, 75 - 79 σὲ Ἰταλικά, 80 - 88 σὲ Ἑλβετικά καὶ 89 - 100 σὲ Ἀμερικανικά» (σ. 15). «Στὸ τέλος προστέθηκε μιὰ εἰδικὴ κατηγορία, ἀριθμοὶ 101 - 120, τὰ ξενόγλωσσα φυλλάδια γραμμένα ἀπὸ Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἢ ἐπηρεασμένα ἀπὸ αὐτούς, πὸν δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ τὰ ὀνομάσουμε φιλελληνικά ἂν καὶ δὲν διαφέρουν σὲ τίποτε ἀπὸ αὐτά» (σ. 15).

«Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη Σκανδιναβικά, Ἰσπανικά, Ρωσικά καὶ ἄλλα, σὲ μικροὺς ὅμως ἀριθμοὺς πὸν δὲν στάθηκε δυνατόν νὰ περιληφθοῦν ἔστω κι ἀντιπροσωπευτικά στὴ σειρὰ, εἴτε γιατί δὲν βρέθηκαν σὲ ἑλληνικὲς βιβλιοθήκες, εἴτε γιατί ἡ ἔκτασή τους δὲν τὸ συγχωροῦσε» (σ. 15).

Ἀδαμάντιος Στ. Ἀνεσιτίδης